

Costumul femeiesc

1) Pieptănătura capului deosebea fetele de femeile căsătorite.

Fetele: doua coade făcute „coc”, la ceafă, „coșărcuța”, „top”, pieptănătura cu gate(pe ele miresele puneau :”gâtarul”, din păr acoperit cu panglică roșie și un gherdan de mărgel). A doua seară, după nuntă, pe cap mireasa punea “cârpa”(batic). Gâtarul și cârpa erau variante ale conciiului.

2) Ștergătoarele de îmbrăbodit.

Pentru ziua nunții, fetele pregăteau cele mai frumoase ștergare, “mânisterguri”, pânzături, “zabrence” sau “fișiu” sau marama de borangic(galben, zona Vrancei), broboadele: ștergarele de îmbrăbodit(pânzături sau “mânisterguri”, din bumbac/lâna sau vegetal) ornamentate cu motive :”itate”. Pe sub aceste ștergare din borangic, femeile foloseau batista albă:”grimea”(lași), din pânza de târg, croită în triunghi “colț”, pe margini cu dantelă din ața și mărgel.

3) Podoabe: mărgel, cercei, inele.

La gât: mărgel(șiraguri și ghirlande de mărgel sau zgarda de mărgel, sau salbe cu trei rânduri din monede de argint), în urechi cercei, la mâini inel.

4) Cămașa femeiască.(Decorul cămășilor deosebește zonele etnografice).

Din punct de vedere morfologic, cămășile moldovenești se împart în tipuri și variante.

Sunt trei tipuri(întâi erau două) de cămăși:

pancho(cu mâneca din umăr, croita cu gura pătrată, fără guler sau cu un guler îngust pe lângă gât:”ciupag” ornate în “butuci” din pânza de sacâz, ornată cu mărgel colorate, brațara de la mâna ornamentată cu lancez cusut cu arnici negru, se încheie cu :”bunghi” galbeni și cheutori în pânza);

încrețita la gât, cu altița, coită separat;cămașa lungă(poale cusute cu stan)

Variante:

~ cămașa cu ciupag(derivă din cea încrețita la gât, din pânza de în, cânepa, apoi bumbac)

~ cămășile de sărbătoare sunt ornamentate(ornamentul de pe umărul cămășii se numește altița, cusuta

separat, ornamentul de lângă altița se numește încreteala, galbenă, cusută cu lirica sau arnici în motiv

geometric/romburi. Mărgel colorate s-au utilizat în ornamentarea cămășilor.

~ la cămășile bătrânești, cusătura cu care se prinde mâneca de stanul cămășii sau ,altița” se numește “purice”, iar bumbacul “chilipric”.

~ cămașa națională este cu mâneca din umăr(la lucru/sărbători), din pânza de bumbac, borangic, lâna tigaie.

~ În zona Iașului, zona colinelor Tutovei, cămășile de sărbătoare, se confecționau din pânza de lâna tigaie, țesuta cu „marginie” sau în cruci(cămașa „panch”, cu mâneca din umăr, ornamentele motiv „sinatau”, urzeală de nucă, păianjen, laba găștei, frunza de vie, sârbac. Umărul este împodobit cu mărgel. Cămașa cu altița este cea mai nouă.

~ În zona Dorohoiului-Botosani s-au folosit același tip de cămăși ca la Iași, exceptând materia primă. Nu s-a folosit pânza din lâna(bumbac, în, cânepa).

5) Catrința

Catrința sau prigitoarea se pune deasupra cămășii, acoperind corpul de la brâu la poale. Este confecționată dintr-o țesătură de lână în 4 ițe, de formă dreptunghiulară, suprapunându-se în fata parte peste parte. (Este confecționată și din lână naturală, țesuta simplă, fără ornamente, apoi apar betele roșii la margini și curcubeele). Fondul catrinței era negru, în fata decorată cu vârste. La bâta de sus, catrința avea câte o cheotoare, prin care se trecea bârneata cu care se încinge.

Pe sub catrința femeile se încing cu brâul, iar peste catrința pun/puneau: bețe, frânghii, bârnețe etc. Fusta folosită la lucru/sărbătoare (ocazie/nunta erau foarte artistic decorate) se poate compara cu apregul creț oltenesc. Fusta ornamentată cu flori în zona lași. Androcul (Bacău), varianta a fustei, țesuta cu motive geometrice sau vegetale (spic de grâu). După nuntă, fustele de mireasă se îmbrăcau numai la ocazii. Pestelca de lână se țesea cu vârste colorate (se poartă la fusta "îndungată" – vârstata) este o piesă de port folosită în componenta costumului moldovenesc.

COSTUMUL BĂRBĂTESC

Costumul bărbătesc are un număr redus de piese comparative cu cel femeiesc.

Piese de definitivitate ale costumului bărbătesc sunt:

cămașa (dintr-o buca din cânepa/în) sitarii moldovenești (din țesătura mixtă, lână și bumbac nedată la pui) creți de la glezna până la genunchi; bernevicii (cioarecii); în zilele de lucru se folosesc izmenele din pânza de cânepa, iar iarna – bernevicii din dimie albă.

Costumul bărbătesc era completat de cingători de lână/piele, năframe, traiste, pungi de piele, opinci, sumane, cojoace căciuli și pălării.

PIESE COMUNE COSTUMULUI FEMEIESC ȘI BĂRBĂTESC

Cingătoarele moldovenești. Chimirul, curelele, brâul și bârnețele, alături de alte piese de port popular: cămăși, ițari, catrințe, fuste, completau costumul bărbătesc și femeiesc.

Năframile – piese de port popular folosite la costumul național de sărbătoare sau ocazii (nunta/în mormântări) se pun la brâu, iar capetele sau colțurile atârnau pe șold, ori se fixau pe piept, în partea stânga. Sunt/erau confecționate din pânza de bumbac sau în și bumbac, ornamentate cu variate motive, în funcție de zona, cu formă pătrată. Decorul era executat cu strămătura colorată sau arnici. Era realizat din cusături, țesut.

Traista, Deși costumul național a fost înlocuit cu moda de oraș, traista este singurul element de port ce se păstrează și-n prezent. Este confecționată din lână, culoarea naturală, alb cu negru țesuta în 4 ițe. Ornamentele ieșeau în relief dintr-un joc de linii, vrâste, folosite la urzit și țesut, alterau culorile alb/negru, cu pătrate.

Sumanele moldovenești, bogat ornamentate, "încărcate", "bătute" cu sărad, se poartă iarna (femei/bărbați). Creanga purta suman. Sumanul, ca postav se făcea din lână de oaie, vopsit cu sovârf și scoarță de ariu, în coajă de nuci. Croitul sumanelor: în cline "falduri", este larg, „să curgă apă de pe el când plouă". Sumanele întâlnite în Moldova, se pot clasifica după utilitatea lor sezoniera și vestimentară.

După sezon, sunt 3 categorii: scurte („sumăieșe" sau "sumănica", toamna/primăvara/în zile ploioase); genunchere, iarna deasupra cojoacelor scure lungi, iarna deasupra cojoacelor scurte;

După utilitatea vestimentară , sumanele se clasifica în :
sumane pentru uzul zilnic(lâna, culoare naturală);
sumane pentru zile de sărbătoare (din lâna de “noaten” vopsita vegetal, cu falduri dubli la părți, cu guler întors, guler dublu sau guler “nant”, bogat ornamentate, predomina monocromia(predomina negrul cu care se vopseau aplicațiile de la șnururi, numite:”sărăduri” sau ”găitan”, din lâna neagră sau din păr de lâna).

Haine înrudite cu sumanul:

mantaua cu “gugi” sau capac, ornamentată cu sărad;zăbunul confecționat din suman brumariu, ornamentat cu găitan subțire și cordica neagră;contășul(clupca) haina “blănița”(dublata cu pielele de oaie/miel);cațaveica, de influența orășenească(stofa târg, catifea, negra, verde maro cu “insada” – blana de “hulpe” vulpe), folosită de femei în jurul gâtului;flaneaua, haina roșie de lâna (bumbac), se purta cu pantaloni de siac; antereul roșu, din lâna, lung până deasupra genunchilor;ilicul, fără mâneci se încheia pe piept(bulgari/zona Huși);gluga, moștenită din fondul arhaic traco – getic ca și sumanul(purtată de ciobani), din siac, cu franjuri.

Cojoacele moldovenești

Încălțăminte tradițională(femei/bărbați) – opincile, în care se puneau ciorapi de lâna și obiele, confecționate din piele de porc “crușite”(tăbăcite), sau vita se îngruzeau în treimea anterioară externă, având gurgui, legate de picior cu ațe de lâna neagră răsucita “răsad”, sau cu ațe din păr de cal(cozi) tors cu fusul. Obielele erau din lâna albă,dată la piua(în opinci se mai purtau și ciorapi de lâna albă). În portul actual, opincile se mai folosesc la lucru, confecționate din guma(din comerț). În portul bătrânesc, opinca era folosită de bărbați/femei în zile de lucru și la sărbători. La începutul secolului XX, femeile au înlocuit opincile cu încălțăminte din fabrica: ghete și papuci “iminei”, fără toc, un fel de pantof. Ghetele erau încheiate cu “bunghi” său aveau guma într-o parte , lărgindu-se la încălțare. Bărbații aveau ciubote cu talpă și “caiele” pe toc: erau largi, uneori în ele puneau și fân, în loc de obiele. Ei foloseau și cizme cu: “tureatca”, lângă care aveau cusute flori din lâna colorată, împletite cu andrele, în motive natonale. În zona Iași, cizmele erau lungi până la genunchi sau chiar desupra lor, se purtau la sărbători, erau drepte sau crete. Se mai purtau bocanci cu guma la părți. Vara purtau ghete. În zile de lucru se purta opinca. În portul actual, încălțăminte de sărbătoare este aceeași ca la oraș: pantifi, bocanci și cizme.

CONCLUZII

Portul popular moldovenesc este o variantă a costumului românesc.

Dacă, sub aspect morfologic, costumul moldovenesc este unitar, după decor el se împarte în zone și subzone . Elementele principale de structură(croi, materiale) ale costumului moldovenesc sunt de tip românesc; el formează o entitate etnoculturală cu portul popular din celele provincii ale țării: Transilvania, Muntenia, Oltenia și Banat. Decorul geometric predomina în împodobirea costumului moldovenesc, fiind o variantă a decorului clasic românesc.Cămașa încrețită la gât sau brezarau, catrința, ițarii încrețiți pe picior, gluga, sumanul, cojocul, opinca, piese de port popular moldovenesc, sunt atestate pe Monumentul de la Adamclisi sau pe Columna lui Traian.

Cămașa încrețită la gât, de origine dacică, se afla de-a lungul lanțului carpatic, începând din nordul Moldovei și până în Mehedinți. Catrința moldovenească, preponderentă în zona muntoasă se află până în Muscel, unde se numește fota. Cămașa barbatesca croită dintr-o bucată, se întâlnește în toate provinciile țării. Țării încrețite pe picior, de origine dacică, sunt specifici Moldovei, iar bernevicii cu apret (creți) din Bosanci – Suceava. Sumanul moldovenesc cu falduri și sărad, piesa de port specific moldovenească, este o variantă a sumanului românesc. Prin croiul sau (clini, pe șolduri), seamănă cu suba din Banat sau cu sumanele din Bihor. Minoritățile naționale din Moldova, huțuli și ceangăi, poartă costumul românesc, păstrând doar unele elemente cromatice (huțulii – culoarea roșie, portocalia, iar ceangăii – culoarea roșie vișinie). Așadar portul popular moldovenesc prezintă caractere particulare prin unele aspecte ale lui. Însă se el leagă de portul popular din celelalte provincii ale țării, transilvănean și muntenesc, prin structura lui morfologică, croi și materiale, cât și prin stilul vestimentar (silueta, ornamente, cromatică). Această legătură este profundă și esențială, portul popular moldovenesc având aceeași origine străveche și alcătuind doar o fațetă locală a portului popular românesc.

Popescu Alexandra